

Определив количественно фоносемантический ореол каждого слова синонимического гнезда (ряда), необходимо расставить их в порядке возрастания (уменьшения) оценки их звуковой окраски. Располагая структурированными синонимическими гнездами, представляется возможным определить правила выбора слов синонимического ряда в зависимости от сложившейся ситуации при общении обучаемого с МПЗ преподавателя.

Таким образом, в совокупность средств интеллектуального интерфейса обучающих систем предлагается ввести математическое и программное обеспечение, осуществляющее анализ синонимов в соответствии с качественными шкалами распределенных синонимических рядов. Это существенно расширит используемый словарь системы, сделает интерфейс более гибким и дружелюбным, а также внесет некую «одушевленность» в общение обучаемых и МПЗ преподавателя, что в конечном итоге позволит повысить качество обучения.

Васильєва Р. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри охорони праці та цивільної безпеки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Орчинська Л. В., методист обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Житомирської області

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» ТА «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ»

На сучасному етапі людина, її життя і здоров'я визначаються як найвищі людські цінності, бо саме вони є показником цивілізованості суспільства, головним критерієм ефективності діяльності всіх його сфер.

Студентська молодь на сьогодні є найбільш багаточисельною групою з високим рівнем ризику захворювань. Це обумовлено порушенням режиму дня, харчування, надмірними психічними та емоційними навантаженнями, необхідністю пристосовуватись до нових умов проживання та спілкування з оточуючими, відсутністю постійної батьківської опіки. Пристосування організму до нових соціальних умов викликає активізацію роботи всіх систем організму, а потім фізичне виснаження, що сприяє розвитку цілому ряду захворювань.

Протиріччя між потребою держави у здоровому поколінні та способом життя більшості студентів призвело до необхідності модернізації сучасної системи вищої освіти в Україні й її орієнтації на збереження та зміцнення здоров'я студентів, формування у них мотивації на здоровий спосіб життя, відповідних ціннісних орієнтацій.

Проблеми формування здоров'язберігаючої компетентності, мотивації на здоровий спосіб життя, відповідального ставлення до власного здоров'я та

оточуючого середовища знайшли відображення в багатьох роботах як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. У вітчизняній педагогіці й психології компетентнісний підхід виразно позначений у працях вітчизняних дослідників: Т. Браже, П. Гальперіна, Є. Горностай, І. Єрмакова, І. Зимньої, С. Краснокрутської, Н. Кузьміної, А. Маркової, Н. Мілованової, А. Новікова, В. Серікова, А. Хуторського, В. Шадрікова, В. Циби, І. Якиманської та ін. Теоретичні основи здоров'язберігаючої компетентності відображено у наукових дослідженнях І. Анохіна, Н. Тамарської, Д. Вороніна, В. Успенської. Проблеми формування здоров'язберігаючої компетентності у своїх роботах розкривають Є. Булич, І. Мурахов, А. Погребняк, В. Оржеховська, Д. Колесов, Т. Бойченко, В. Горошук, С. Юрочкіна. Питання умов формування здоров'язберігаючої компетентності у системі вищої школи вирішують Н. Белікова, Д. Воронін, О. Дворнікова, О. Дорошенко, Н. Панчук та ін. Однак питання формування зазначеної компетентності при вивченні дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Охорони праці» не набули достатнього висвітлення.

Метою нашої роботи є аналіз змісту тих здоров'язберігаючих технологій, що сприяють ефективному формуванню здоров'язберігаючої компетентності студентів при вивченні дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці».

Аналіз літератури показав необхідність формування у сучасних студентів здоров'язберігаючої компетентності як перш за все інтегральної характеристики загальної здатності та готовності особистості до діяльності по збереженню і зміцненню свого фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я та здоров'я оточуючих. Компетентність ґрунтується на знаннях і досвіді набутих під час навчання і самоосвіти, на життєвому досвіді, цінностях і нахилах. Компетенція ж – це здатність застосовувати знання, вміння, навички та особистісні якості для успішної діяльності по збереженню та зміцненню здоров'я. Залежно від складових здоров'я, здоров'язберігаюча компетентність включає наступні життєві компетенції: навички раціонального харчування, навички рухової активності, санітарно-гігієнічні навички, режим праці та відпочинку (фізична складова здоров'я); навички ефективного спілкування, навички співпереживання, навички розв'язання конфліктів, навички поведінки в умовах загроз, дискримінації, навички співробітництва (соціальна складова здоров'я); самоусвідомлення і самооцінку, аналіз проблем і прийняття рішень, визначення життєвих цілей і програм (інтелектуальний аспект духовної та психічної складових здоров'я); самоконтролю, управління стресами, мотивацію успіху і тренування волі (емоційно-вольовий аспект духовної та психічної складових здоров'я).

Формування здоров'язберігаючої компетентності здійснюється за допомогою впровадження в освітній простір вищих навчальних закладів здоров'язберігаючих технологій. Н.К. Смирнов виділяє медико-гігієнічні, фізкультурно-оздоровчі, екологічні здоров'язберігаючі технології забезпечення безпеки життєдіяльності, здоров'язберігаючі освітні технології. Дисципліни «Безпе-

ка життєдіяльності» та «Основи охорони праці» мають єдину мету – сприяти підвищенню продуктивності праці, зменшенню впливу на людину несприятливих чинників виробничого середовища, збереженню здоров'я працівників, підходячи до цієї мети з різних сторін і на різних рівнях. Це сприяє ефективному використанню в Житомирському державному університеті імені І. Франка наступних здоров'язберігаючих технологій: медико-гігієнічних, екологічних здоров'язберігаючих технологій забезпечення безпеки життєдіяльності.

Медико-гігієнічні технології передбачають використання профілактичних програм, зокрема по збереженню репродуктивного здоров'я молоді, забезпечення гігієнічних умов відповідно до державних санітарних правил та норм, проведення заходів щодо санітарно-гігієнічної освіти студентів, організацію заходів щодо профілактики захворювань під час епідемії. Зміст дисципліни «Безпека життєдіяльності» надає можливості щодо реалізації зазначеної технології. Під час вивчення розділу «Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки» розглядаються питання біологічних надзвичайних ситуацій та небезпек. Значна увага приділяється впливу мікроорганізмів, бактерій, вірусів на здоров'я студентів, профілактиці ВІЛ/СНІДу та інших статевих захворювань. Використання зазначеної технології відбувається в рамках співпраці університету та клініки «Дружня до молоді». Основними напрямками співпраці є медико-соціальна та консультативна допомога, профілактична та інформаційно-просвітницька робота, які спрямовані на попередження виникнення ризикової поведінки та зменшення впливу її наслідків; профілактику інфекцій, що передаються статевим шляхом, в тому числі ВІЛ/СНІД; збереження репродуктивного здоров'я та підготовку до усвідомленого батьківства; формування у студентів навичок, які сприяють збереженню здоров'я, підвищенню рівня інформованості з питань здорового способу життя тощо. Основними формами співпраці між університетом та клінікою є: проведення ознайомчих з роботою клініки екскурсій для студентів університету; спільної участі у проведенні заходів (лекцій, тренінгів, семінарів, круглих столів, прес-конференцій, флешмобів тощо) з профілактики негативних явищ серед студентської молоді університету; залучення волонтерів для реалізації спільних проєктів; надання медичної та соціальної допомоги студентам у разі потреби.

Екологічні здоров'язберігаючі технології спрямовані на створення екологічно оптимальних умов життя і діяльності людей, гармонійних відносин з природою, залучення до досліджень у сфері екології, психологічного впливу на людину оточуючого середовища. Втілення технології у навчальний процес відбувається при вивченні в курсі «Безпека життєдіяльності» питань радіаційної безпеки (забруднення територій України внаслідок аварії на ЧАЕС радіонуклідами, вплив цезію та стронцію на здоров'я мешканців забруднених територій); небезпек природного походження та вплив людської діяльності на їх реалізацію; екологічних наслідків техногенних катастроф. Перевага надається проєктним формам роботи. Студенти працюють над проєктами «Голос

життя», «Екологічна карта Житомира» та «Сталий розвиток як усталений спосіб життя». Проводять дослідження в рамках Міжнародного конкурсу студентських робіт «Сталий розвиток - науковий дебют».

Головною задачею технологій забезпечення безпеки життєдіяльності є збереження життя. В загальну систему здоров'язберігаючих технологій інтегруються рекомендації й вимоги спеціалістів з охорони праці, державної служби надзвичайних ситуацій, цивільної оборони. Студенти дізнаються про санітарно-гігієнічні умови організації роботи та заходи безпеки під час їх проведення. При вивченні тем даного курсу особлива увага приділяється створенню комфортних умов праці (параметрів мікроклімату, освітленості тощо), що сприяють збереженню здоров'я. Зміст дисципліни «Основи охорони праці», в межах зазначеної технології, надає студентам можливість впроваджувати у практику такі схеми наукової організації праці, при яких забезпечується максимальна продуктивність праці, створюються умови для збереження здоров'я працівників, збільшення періоду їх трудової діяльності. Для формування здоров'язберігаючої компетентності важливим є і вивчення ергономіки, яка досліджує знаряддя праці, розробляє та дає рекомендації щодо їх конструювання, виготовлення та експлуатації з метою забезпечення необхідної зручності, збереження сили, працездатності та здоров'я працюючих.

Отже, життя і здоров'я молоді є однією з найвищих соціальних цінностей. Сучасна система вищої освіти повинна забезпечити якнайповнішу реалізацію цих цінностей і при цьому сприяти вихованню здорового покоління. Від цього значною мірою залежить стан продуктивних сил країни, її економічний, оборонний, інтелектуальний, духовний потенціал, ресурс розвитку суспільства. Вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» дає можливість ефективного вирішення завдання формування здоров'язберігаючої компетентності студентів. Це відбувається завдяки впровадженню в навчально-виховний процес сучасних здоров'язберігаючих технологій.

Вовчук С. Г., начальник НМЦ ЦЗ та БЖД Рівненської області;

Яковець Н. М., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Рівненської області

АЛГОРИТМ ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМИ ЦЕНТРАМИ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДІАГНОСТИЧНОЇ, МЕТОДИЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Проблеми цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в сучасному світі набувають особливого значення. Їх актуальність у наш час визначається рядом причин, найактуальнішими з яких є: